

2014

ინსტრუქცია

ტესტი ოთხი ნაწილისაგან შედგება:

- (1) წაკითხულის გააზრება (70 წუთი)
- (2) ანალიტიკური წერა (70 წუთი)
- (3) ლოგიკური მსჯელობა (70 წუთი)
- (4) რაოდენობრივი მსჯელობა (70 წუთი)

დღეს გამოცდა ჩატარდება წაკითხულის გააზრებასა და ანალიტიკურ წერაში.

ტესტის (1) ნაწილის ყოველ დავალებას ახლავს რამდენიმე სავარაუდო პასუხი, რომელთაგან მხოლოდ ერთია სწორი. თითოეული დავალება ფასდება 1, 0 ან - 0,2 ქულით.

სწორი პასუხის გაცემისთვის იწერება 1 ქულა.
თუ არც ერთი პასუხი არ არის მონიშნული, იწერება 0 ქულა.
არასწორი პასუხისთვის აკლდება 0,2 ქულა (ანუ იწერება - 0,2 ქულა).

თქვენ დაგირიგდათ ტესტურ დავალებათა რვეული და პასუხების ფურცელი. ტესტურ დავალებათა რვეულში დატოვებული ცარიელი ადგილი შეგიძლიათ გამოიყენოთ თქვენი შეხედულებისამებრ. გაითვალისწინეთ, ნამუშევრის ეს ნაწილი არ მონშდება. თქვენი ნაშრომი შეფასდება მხოლოდ პასუხების ფურცლის მიხედვით.

პასუხები უნდა მონიშნოთ პასუხების ფურცელში ისე, როგორც ეს შემდეგ ნიმუშზეა ნაჩვენები პირველი დავალებისთვის. თუ თქვენ შეცდომით მონიშნეთ პასუხი, უფლება გექნებათ გამოასწოროთ თქვენი შეცდომა. ამისათვის სრულად უნდა გააფერადოთ აღნიშნული უჯრა. ამის შემდეგ შეგიძლიათ მონიშნოთ თქვენთვის სასურველი სხვა უჯრა, როგორც ეს მე-3 დავალებისთვის არის ნაჩვენები, ან დატოვოთ დანარჩენი უჯრები ცარიელი, როგორც ეს მე-4 დავალებისთვის არის ნაჩვენები (ამ უკანასკნელ შემთხვევაში ითვლება, რომ არც ერთი პასუხი არ არის მონიშნული და დავალება ფასდება 0 ქულით). პასუხების ფურცელი აუცილებლად უნდა შეავსოთ იმ კალმით, რომელიც დაგირიგდათ.

	1.	2.	3.	4.	5.
ა.	☐	☐	☐	☐	☐
ბ.	☐	☐	☒	☐	☐
გ.	☒	☐	☐	☐	☐
დ.	☐	☐	☐	☒	☐
ე.	☐	☐	☒	☐	☐

წაკითხულის გააზრება

სამუშაოდ გეძლევათ 70 წთ.

მოცემულია სამი ტექსტი: A, B და C. თითოეულს ერთვის შეკითხვები სავარაუდო პასუხებით. გააზრეთ ტექსტი და თითოეული შეკითხვის სავარაუდო პასუხებიდან აირჩიეთ ის ვარიანტი, რომელიც მართებულია ტექსტის მიხედვით.

ტექსტი A

ხმელთაშუა ზღვის აუზსა და ახლო აღმოსავლეთში, იმ არეალში, რომელიც მსოფლიო ცივილიზაციების წარმოშობის ძირითად რეგიონად არის მიჩნეული, ცივილიზაციის განვითარების სამი უმთავრესი მოდელი გამოიყოფა: მესოპოტამიური, ეგვიპტური და ბერძნული.

მესოპოტამიური მოდელი, რომელიც სამყაროს აღქმის მითოპოეტურ პრინციპს ემყარება, დასაბამს შუმერულ ცივილიზაციაში იღებს. ამ მოდელის მიხედვით, ადამიანის გარემომცველი საგნები გასულიერებულია, ისინი ბუნების ისეთივე ნაწილებია, როგორც თავად ადამიანი. ამ კულტურის მატარებელ ადამიანს ნაკლებად აინტერესებს, როგორია ის კანონზომიერება, რომელიც ამა თუ იმ მოვლენას უდევს საფუძვლად. მესოპოტამიელები არ ცდილობდნენ ახალი კულტურის შექმნას ძველის კრიტიკის ან მისი უარყოფის გზით. პირიქით, ისინი ტრადიციის ერთგული მიმდევრები იყვნენ. შუმერულ და მესოპოტამიურ კულტურათა შედარებისას, რთულია საუბარი იმ ცვლილებებზე, რომლებიც გვიანდელ მოდელს, როგორც ევოლუციის შედეგს, ადრეულისაგან პრინციპულად განასხვავებს. ასე მაგალითად, მითოლოგიური სახეებისა და სიუჟეტების „ბანკი“, რომელიც შუმერულ კულტურაში შეიქმნა, შემდგომში თითქმის უცვლელად გადაეცა მესოპოტამიელებსა თუ სხვა ეთნოსებს. ამ „ბანკს“ ევოლუცია, ფაქტობრივად, არ განუცდია, თუმცა ის გავრცელებული იყო უზარმაზარ ტერიტორიაზე, სხვადასხვა ეთნოსში. მისი გავრცელების პროცესი განპირობებული იყო არა მარტო პოლიტიკური დაპყრობებითა და ერთი ხალხის მიერ მეორის ასიმილაციით, არამედ კულტურული ინფორმაციის გაცვლითაც, რასაც, როგორც ჩანს, ამ მოდელის უნივერსალურობა და ხელმისაწვდომობა განსაზღვრავდა.

ეგვიპტური მოდელი ახლოს დგას მესოპოტამიურთან სამყაროს მითოპოეტური აღქმით, თუმცა ეს მოდელი მხოლოდ ერთი რეგიონის ფარგლებშია მოქცეული. ეგვიპტელების მიერ საკუთარი თავისა და ქვეყნის განსაკუთრებულობის აღიარებამ და სხვათაგან გამიჯვნის სურვილმა ჩამოაყალიბა აზროვნების სპეციფიკური სტილი, რომელიც სხვა ხალხებისათვის

ხშირად მიუწვდომელი და ბუნდოვანი იყო. ეგვიპტური იდეოლოგია ზღუდავდა ყოველგვარ ინდივიდუალურ გამოვლინებას, ტრადიციის ძალა ახშობდა ნოვატორობის სურვილს. ყოველივე ამან ეგვიპტურ მოდელს არ მისცა საშუალება, გაეკლო ევოლუციის საფეხურები და სხვა ხალხთა კულტურებზე მოეხდინა ზეგავლენა. ეგვიპტური კულტურა დანარჩენი კულტურებისათვის მხოლოდ ზედაპირული მიბადვის, ცალკეული იდეისა თუ გამონათქვამის სესხების ფარგლებს არ გასცილებია.

ბერძნული მოდელი გარკვეულ კავშირს ავლენს აღნიშნულ მოდელებთან, მაგრამ არსებითად განსხვავდება მათგან. ეს არის ორი აზროვნების – ძველადმოსავლური ცივილიზაციებისათვის დამახასიათებელი მითოპოეტურისა და ახალი, საკუთრივ ბერძნული კულტურისათვის ნიშანდობლივი, მეცნიერული აზროვნების შეზავება. დროთა განმავლობაში ანალიტიკურ-კრიტიკულმა აზროვნებამ უპირატესობა მოიპოვა, მაგრამ პირველსაც დიდხანს არ დაუკარგავს თავისი მნიშვნელობა. ბერძენი აღიარებდა თავის გარშემო ღმერთების არსებობას, მაგრამ ამასთან დაჟინებით ეძებდა სამყაროს პირველსაწყისს, ცდილობდა, აეხსნა მოვლენათა შორის მიმართება. ბერძნებს ჰქონდათ საკუთარი განსაკუთრებულობის განცდა და, ამასთანავე, ისინი ადვილად ამყარებდნენ კონტაქტს მათ თვალსაწიერში მყოფ ხალხებთან. მათ აღმოაჩნდათ შესაშური უნარი, სხვათაგან მიეღოთ კულტურული ტრადიციები და ამის საფუძველზე შეექმნათ თავისი. ბერძნებმა შეითვისეს უძველესი ეგეოსური კულტურა და მის საფუძველზე თავად შექმნეს ახალი ცივილიზაცია. მათ ჰქონდათ ბერძნული ერთობის საოცარი განცდა, მაგრამ არ უცდიათ პატარა პოლისების ცენტრალიზებულ სახელმწიფოდ გადაქცევა. ბერძნული ცივილიზაციის მოდელი, რომელშიც კრიტიკული აზროვნება მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა, ფართოდ გავრცელდა როგორც მის თანადროულ, ასევე შემდეგდროინდელ მსოფლოში და ახალი ევროპული კულტურის მნიშვნელოვან საყრდენად მოგვევლინა.

1. რა არის ავტორის ძირითადი მიზანი?

- (ა) ცივილიზაციათა წარმომავლობის საკითხის მიმოხილვა.
- (ბ) ცივილიზაციათა სხვადასხვა მოდელს შორის მსგავსების გამოვლენა.
- (გ) ცივილიზაციათა მოდელების შედარების საფუძველზე მათი თავისებურებების წარმოჩენა.
- (დ) ცივილიზაციის განვითარების მესოპოტამიური მოდელის თავისებურებათა წარმოჩენა ეგვიპტურ და ბერძნულ მოდელებთან შედარების ფონზე.
- (ე) ტრადიციის მნიშვნელობის განსაზღვრა ძველ ცივილიზაციათა განვითარებაში.

2. მესოპოტამიური მოდელის უნივერსალურმა ხასიათმა ხელი შეუწყო:

- (ა) მის გავრცელებას საკმაოდ დიდ ტერიტორიაზე.
- (ბ) სამყაროს აღქმის მითოპოეტური ხედვის ჩამოყალიბებას.
- (გ) მისი გავლენის გავრცელებას ეგვიპტურ კულტურაზე.
- (დ) მითოლოგიური სახეებისა და სიუჟეტების დიდი ბანკის შექმნას.
- (ე) პოლიტიკურ დაპყრობებსა და ხალხების ასიმილაციას.

3. ავტორს მეორე აბზაცში მოჰყავს მითოლოგიური სახეებისა და სიუჟეტების „ბანკის“ მაგალითი, რათა

- (ა) ხაზი გაუსვას „ბანკის“ შუმერულ წარმომავლობას.
- (ბ) გამოკვეთოს მესოპოტამიური კულტურის შემოქმედებითი მიდგომა შუმერული ცივილიზაციის მიმართ.
- (გ) აჩვენოს, როგორი იყო ადამიანის გარემომცველი სამყაროს ხედვა მესოპოტამიური მოდელის მიხედვით.
- (დ) ხაზი გაუსვას ეთნოსებს შორის კულტურული ინფორმაციის გაცვლისა და გავრცელების შესაძლებლობას.
- (ე) წარმოაჩინოს მესოპოტამიელების ერთგულება ტრადიციის მიმართ.

4. ეგვიპტური კულტურა

- (ა) თავისი მასშტაბურობით იზიდავდა მეზობელ ხალხებს და ზეგავლენას ახდენდა მათ კულტურაზე.
- (ბ) ევოლუციის საფეხურების გავლის მიუხედავად, მხოლოდ ზედაპირული მიზამვის საგნად იქცა დანარჩენი კულტურებისათვის.
- (გ) გამოირჩეოდა „ჩაკეტილი“ ხასიათით, მხოლოდ ერთი რეგიონის ფარგლებში ვრცელდებოდა.
- (დ) იდეოლოგიის ეფექტური მუშაობის შედეგად, მუდმივად განახლებადი იყო.
- (ე) მიუხედავად ტრადიციის ერთგულებისა, ინდივიდუალური თვითგამოხატვის საშუალებას იძლეოდა.

5. რა მიმართებაა ეგვიპტურ, მესოპოტამიურსა და ბერძნულ მოდელებს შორის?

- (ა) ეგვიპტური მოდელი მხოლოდ მითოპოეტურ აზროვნებას ეფუძნება, ხოლო მესოპოტამიური და ბერძნული – როგორც მითოპოეტურს, ისე კრიტიკულს.
- (ბ) ეგვიპტური და მესოპოტამიური მოდელები მიუწვდომელი და უცხო, ხოლო ბერძნული – გასაგები და მისაღები იყო სხვა ეთნოსებისათვის.
- (გ) ეგვიპტურმა და მესოპოტამიურმა მოდელებმა ხელი შეუწყო ამ ტერიტორიებზე ცენტრალიზებული სახელმწიფოების ჩამოყალიბებას, ხოლო ბერძნულმა მოდელმა – პატარა პოლისების შექმნას.
- (დ) ეგვიპტური და მესოპოტამიური მოდელების დამოკიდებულება ადრინდელი კულტურული ტრადიციების მიმართ იყო ისეთივე, როგორც ბერძნულისა – ეგეოსური კულტურის მიმართ.
- (ე) ბერძნული მოდელისათვის, მესოპოტამიურისა და ეგვიპტურისაგან განსხვავებით, დამახასიათებელია მოვლენათა შორის კავშირებისა და კანონზომიერებების ძიება.

6. ჩამოთვლილთაგან რომელი დასკვნა გამომდინარეობს ტექსტიდან?

- (ა) სამივე მოდელისათვის, მათი განვითარების ყველა ეტაპზე, განმსაზღვრელი მითოპოეტური აზროვნება იყო.
- (ბ) კრიტიკული აზროვნების განვითარებამ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ბერძნული ცივილიზაციის ისტორიაში.
- (გ) სამივე მოდელი თვისებრივად სხვადასხვა ტიპის აზროვნების შეზავების საფუძველზეა აგებული.
- (დ) უძველეს ცივილიზაციათა მოდელების შედარების შედეგად შეიძლება ითქვას, რომ ისინი არსებითად არ განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან.
- (ე) ცივილიზაციის სამივე მოდელიდან ყველაზე ახლოს ერთმანეთთან ეგვიპტური და ბერძნული დგას.

7. ჩამოთვლილთაგან რომელი დასტურდება ტექსტში?

- (ა) მითოპოეტური აზროვნების განვითარებამ საბერძნეთში ხელი შეუწყო კრიტიკული აზროვნების გაჩენას.
- (ბ) მითოპოეტურ აზროვნებას, კრიტიკულის მსგავსად, აინტერესებს მიზეზ-შედეგობრივი მიმართებების დადგენა.
- (გ) ბერძნებსა და ეგვიპტელებს ადრინდელი კულტურული მემკვიდრეობის მიმართ ერთნაირი დამოკიდებულება ჰქონდათ.
- (დ) ბერძნებს, ეგვიპტელებისაგან განსხვავებით, საკუთარი თავის განსაკუთრებულობის განცდა ხელს არ უშლიდა სხვა ხალხებთან ურთიერთობაში.
- (ე) კრიტიკული აზროვნების განვითარებამ საბერძნეთში ხელი შეუწყო ცენტრალიზებული სახელმწიფოს შექმნას.

8. ცივილიზაციის რომელი მოდელ(ებ)ის განხილვისას არ არის წარმოჩენილი წინარე კულტურათა როლი მის/მათ ჩამოყალიბებაში?

- (ა) მხოლოდ მესოპოტამიურის
- (ბ) მხოლოდ ეგვიპტურის
- (გ) მხოლოდ ბერძნულის
- (დ) ეგვიპტურისა და მესოპოტამიურის
- (ე) მესოპოტამიურისა და ბერძნულის

9. ტექსტის ბოლო აბზაცში:

- (ა) შეჯამებულია ტექსტში წარმოდგენილი მთავარი თემა.
- (ბ) მოყვანილია წინა აბზაცში წარმოდგენილი საკითხის საილუსტრაციო მაგალითი.
- (გ) დასაბუთებულია წინა აბზაცებში წარმოდგენილი მსჯელობა.
- (დ) განხილულია ძირითადი თემის ერთ-ერთი საკითხი.
- (ე) წარმოდგენილია განხილული საკითხის განსხვავებული ხედვა.

ტექსტი B

- I „ფოლკლორი“ ზოგადი ცნებაა და, ხალხური ზეპირსიტყვიერების გარდა, გულისხმობს კოლექტიური შემოქმედების სხვა სახეებსაც, რომლებიც მატერიალური და სულიერი ცხოვრების სხვადასხვა სფეროს უკავშირდება. თავის მხრივ, სიტყვიერი ფოლკლორი რთულ ფენომენს წარმოადგენს და მისი საზღვრების დადგენა, ჟანრების განსაზღვრა, საგანგებო კვლევა-ძიებას მოითხოვს.
- II თუ სიტყვიერ ფოლკლორს მხატვრული შემოქმედების თვალსაზრისით განვიხილავთ, ჟანრების ისეთი კლასიფიკაცია უნდა გამოვიყენოთ, როგორც ლიტერატურათმცოდნეობაშია დამკვიდრებული. ასეთი მიდგომა უფრო გამართლებულია, ვიდრე ზეპირსიტყვიერი ტექსტების შესწავლა მათი შექმნის, შესრულებისა თუ დანიშნულების პრინციპების მიხედვით. ყოველი სიტყვიერი ნაწარმოები მხატვრულ ფენომენს წარმოადგენს, იმისდა მიუხედავად, ხალხურია ის თუ ლიტერატურული. კლასიფიკაციისათვის მხატვრულ-ესთეტიკური პრინციპის გამოყენება, თავის მხრივ, მოითხოვს ლიტერატურული გვარების – ეპოსის, ლირიკისა და დრამის, ასევე, მათი ჟანრების დადგენას ზეპირსიტყვიერების ფარგლებში. შეიძლება ითქვას, რომ ქართულ ლიტერატურამდელ ფოლკლორში სამივე გვარი, თავისი შესაბამისი ჟანრებით, კარგად იყო განვითარებული.
- III ქართული მწერლობის ისტორია V საუკუნიდან იღებს სათავეს. XII საუკუნემდე მას ძირითადად საეკლესიო-სასულიერო ხასიათი აქვს. ამ ეპოქის ლიტერატურულ გემოვნებას, ბიბლიასთან ერთად, ჰაგიოგრაფიული და ჰიმნოგრაფიული მწერლობა განსაზღვრავს. ამასთანავე, XI საუკუნის ბოლოდან ჩნდება საერო მიმართულება, რომელიც სრულ აყვავებას შოთა რუსთაველის ეპოქაში აღწევს. საუკუნეების განმავლობაში წერილობითი ლიტერატურის პარალელურად თავის ხანგრძლივ არსებობას განაგრძობდა „ზეპირი ლიტერატურა“ ფოლკლორული შემოქმედების სახით. ფოლკლორული ესთეტიკა საგვარეულო-ტომობრივი, მონათმფლობელური თუ ფეოდალური საზოგადოების ყველა ფენაში იყო გავრცელებული და დიდ როლს ასრულებდა საზოგადოების ფორმირებაში, კულტურის ჩამოყალიბებაში. ასე რომ, ქართული მწერლობა ცარიელ ნიადაგზე არ აღმოცენებულა, მას წინ უსწრებდა მდიდარი ზეპირსიტყვიერი მხატვრული კულტურა.
- IV მხატვრული ლიტერატურა ხელს უწყობს საერთო ეროვნული ენის შექმნას, სალიტერატურო ენის ჩამოყალიბებას, მის განვითარებას; და პირიქით, სალიტერატურო ენა მნიშვნელოვანი ფაქტორია მწერლობის განვითარებისათვის. ენობრივი და ლიტერატურული პროცესები ამ შემთხვევაში თანადროულია, ისინი ერთად ამდიდრებენ ერის სულიერ კულტურას.
- V ურთიერთზემოქმედების, გამდიდრებისა და დამკვიდრების ეს პროცესი არ მიმდინარეობს მხოლოდ ლიტერატურაში ან მხოლოდ სალიტერატურო ენაში. ენისა და მხატვრული შემოქმედების ამგვარი თანაარსებობა ლიტერატურამდელ პერიოდსაც გულისხმობს. ქართული ენის ჩამოყალიბებაში ფოლკლორსაც მიუძღვის მნიშვნელოვანი წვლილი. ზეპირსიტყვიერება

შორეული ხანიდან აყალიბებდა და დინამიკურს ხდიდა ქართველთა მეტყველებას. წერილობითი მხატვრული ნაწარმოებების შექმნას საქართველოში წინ უსწრებდა ლექსებისა და სიმღერების, ლეგენდებისა და ზღაპრების, გამოცანა-ანდაზებისა და საწესჩვეულებო-მითოლოგიური ტექსტების არსებობა. ქრისტიანულ ჰიმნოგრაფიასა და ჰაგიოგრაფიას ერთი ან ორი ათასი წლით მაინც დაასწრო ადგილობრივმა სარწმუნოებრივმა სიტყვიერებამ, სხვადასხვა ღვთაებათა სადიდებლად შექმნილმა საგალობლებმა და მითებმა, მაგიურმა ფოლკლორმა. ამიტომ უნდა ვადიაროთ, რომ ქართულ ენას განვითარების გაცილებით ხანგრძლივი ისტორია აქვს, ვიდრე 15-საუკუნოვან ქართულ მწერლობას.

10. ავტორის ძირითადი მიზანია:

- (ა) დაადგინოს ქართული სიტყვიერი ფოლკლორის ჟანრობრივი შედგენილობა.
- (ბ) გამოკვეთოს ზეპირსიტყვიერი კულტურის ძირითადი მახასიათებლები.
- (გ) მიმოიხილოს ძველი ქართული მწერლობის როლი ქართული ენის ჩამოყალიბებაში.
- (დ) წარმოაჩინოს სიტყვიერი ფოლკლორის რაობა და მისი როლი ქართული ენის ჩამოყალიბებაში.
- (ე) წარმოაჩინოს მწერლობის უპირატესობა სიტყვიერ ფოლკლორთან შედარებით ქართული კულტურის ჩამოყალიბებაში.

11. ფოლკლორულ ნაწარმოებთა შესახებ გამოთქმული მოსაზრებებიდან რომელს ემხრობა ავტორი?

- (ა) ფოლკლორული ნაწარმოებები მხოლოდ მათი შექმნისა და შესრულების ანალიზის საფუძველზე უნდა იყოს შესწავლილი.
- (ბ) ფოლკლორული ნაწარმოებების შესწავლა ლიტერატურათმცოდნეობაში მიღებული კლასიფიკაციის გამოყენებით არ არის გამართლებული.
- (გ) ფოლკლორული ნაწარმოების ანალიზი მისი გამოყენებისა და ყოფითი დანიშნულების თვალსაზრისით უნდა ხდებოდეს.
- (დ) ფოლკლორული ნაწარმოები, პრიმიტიული ხასიათის გამო, მხატვრული შემოქმედების ნიმუშად ვერ ჩაითვლება.
- (ე) მხატვრულ-ესთეტიკური პრინციპით ფოლკლორული ნაწარმოებების კლასიფიკაცია კარგად მიესადაგება ზეპირსიტყვიერების შესწავლას.

12. ჩამოთვლილთაგან რომელი გამომდინარეობს ტექსტიდან?

- (ა) საქართველოში ზეპირსიტყვიერი ფოლკლორი V საუკუნიდან წერილობითმა ლიტერატურამ ჩაანაცვლა.
- (ბ) ქართული ხალხური ზღაპრებისა და ლეგენდების სიუჟეტები საერო ხასიათის ლიტერატურას დაედო საფუძვლად.
- (გ) „ზეპირი ლიტერატურა“ წერილობითი ძეგლების ზეპირი გზით გავრცელებას გულისხმობს.
- (დ) ერის სულიერი კულტურა ლიტერატურისა და ენის ურთიერთზეგავლენის შედეგად მდიდრდება.
- (ე) სარწმუნოებრივმა ზეპირსიტყვიერებამ – სხვადასხვა ღვთაებათა სადიდებლად შექმნილმა საგალობლებმა – ქრისტიანულ ჰიმნოგრაფიაში ჰპოვა პირდაპირი ასახვა.

13. ტექსტის მიხედვით, ჩამოთვლილთაგან რომელია მცდარი?

- (ა) ქართული მეტყველება და ენა სალიტერატურო ენის შექმნამდეც ვითარდებოდა.
- (ბ) საზოგადოების ფორმირებაში, მისი განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე, ფოლკლორი მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა.
- (გ) ქართულ ენას განვითარების 15-საუკუნოვანი ისტორია აქვს.
- (დ) სიტყვიერი ფოლკლორი სალიტერატურო ენისა და ლიტერატურის წინამორბედა.
- (ე) ხალხური ზეპირსიტყვიერება კოლექტიური შემოქმედების ერთ-ერთ სახეს წარმოადგენს.

14. შემდეგი საკითხები:

- A. ენისა და ლიტერატურის ურთიერთმიმართების საკითხი
- B. ხალხური ზეპირსიტყვიერების როლი ქართული ენის ჩამოყალიბებაში
- C. ხალხური ზეპირსიტყვიერების ჟანრული კლასიფიკაციის საკითხი
- D. ძველი ქართული მწერლობისა და ზეპირსიტყვიერი შემოქმედების ურთიერთმიმართება

როგორი თანამიმდევრობით არის წარმოდგენილი ტექსტში?

- (ა) A, D, B, C
- (ბ) B, A, C, D
- (გ) B, D, C, A
- (დ) C, A, D, B
- (ე) C, D, A, B

15. ჩამოთვლილთაგან რომელი ასახავს სწორად IV და V აბზაცებს შორის მიმართებას?

- (ა) V აბზაცში შეჯამებულია IV აბზაცში განხილული პრობლემა.
- (ბ) V აბზაცში გავრცობილია IV აბზაცში დასმული საკითხი.
- (გ) IV და V აბზაცებში გადმოცემულია ერთი და იმავე საკითხის ურთიერთსაპირისპირო ხედვა.
- (დ) V აბზაცში მოყვანილია არგუმენტები IV აბზაცში წარმოდგენილი თვალსაზრისის დასასაბუთებლად.
- (ე) IV აბზაცში მოყვანილი მაგალითების საფუძველზე V აბზაცში გამოტანილია დასკვნა.

ტექსტი C

მეცნიერები დიდი ხანია იკვლევენ, აქვთ თუ არა მაიმუნებს თავიანთი ენა და თუკი აქვთ, როგორ დაეხმარება მისი შესწავლა მეცნიერებას ადამიანის ენის განვითარების საიდუმლოს ამოხსნაში. ამ საკითხის გასარკვევად ისინი სხვადასხვა მეთოდს მიმართავენ.

მეცნიერებმა სცადეს, შიმპანზეებისათვის ადამიანის ენა მეტყველებისა და ჟესტების დონეზე ესწავლებინათ. შიმპანზე ლუსის, რომელიც ჟესტების ენას ფლობდა, „ნიუ იორკ ტაიმის“ კორესპონდენტმა, **რენსბერგერმა**, 1974 წელს ჟესტების ენაზე პირველი ინტერვიუც კი ჩამოართვა.

მაიმუნების ენის შესწავლა უფრო შედეგიანი აღმოჩნდა მათზე ჩვეულ გარემოში, ველურ ბუნებაში დაკვირვებისას. 1980 წელს **პენსილვანიის** უნივერსიტეტის ბიოლოგებმა, **სეიფართმა და ჩეინიმ** დაადგინეს, რომ ვერვეტის მაიმუნები საშიში მტაცებლების შენიშვნისას განგაშის შემახილებს გამოსცემდნენ. მათი შემახილები ჩაიწერეს და სხვა მაიმუნებს მოასმენინეს. მაიმუნები ჯიქის „აღმნიშვნელ“ შემახილზე ბუჩქებში იმალებოდნენ, გველისაზე – მიწას აკვირდებოდნენ, ხოლო არწივის „აღმნიშვნელი“ ხმების გამოცემისას კი – ცას. **სეიფართისა და ჩეინის** აზრით, დიდია ცდუნება, რომ მაიმუნების შემახილები ჯიქის, გველის ან არწივის აღმნიშვნელ სიტყვებად მივიჩნიოთ, მაგრამ ეს შემახილი რაიმე სიტყვა ან ინფორმაციის გადაცემის გააზრებული მცდელობა კი არ არის, არამედ უფრო საკუთარი, შინაგანი განწყობის გამომხატველი წამომახილია, ისეთი, როგორიც, მაგალითად, ადამიანისათვის „ვაი!“

სეიფართმა და ჩეინიმ ბაბუინებზე დაკვირვებისას აღმოაჩინეს, რომ ბაბუინებისათვის ძალიან მნიშვნელოვანია იერარქია და თითოეული წევრის ადგილი „საზოგადოებაში“. ბიოლოგებმა ჩაიწერეს, როგორ ემუქრება უფროსი ბაბუინი უმცროსს, რომელიც საპასუხოდ შეშინებული ჰყვივს. შემდეგ კი ეს ჩანაწერი მაიმუნებს მოასმენინეს. ბაბუინებმა ჩანაწერს ყურადღება არ მიაქციეს, რადგან, როგორც ჩანს, მათთვის ეს ურთიერთობის ჩვეული ფორმა იყო. მაგრამ როცა მაიმუნების ხმა ისე დაამონტაჟეს, რომ ჯერ უმცროსის ხმა ისმოდა, შემდეგ კი – უფროსის, ბაბუინები გაცეცხით მიაჩერდნენ რეპროდუქტორს. ამკარა გახდა, რომ ისინი ამ ორი ხმოვანების თანამიმდევრობას ცნობდნენ. როგორც ჩანს, ბაბუინები ბგერათა თანამიმდევრობის აღქმის უნარით უფრო ახლოს დგანან ადამიანთან, ვიდრე ბგერათა გამოცემის უნარით. თუმცა „წინადადებებით აზროვნების უნარს“ ისინი „წინადადებებით მეტყველებამდე“ არ მიჰყავს, – აღნიშნავენ **სეიფართი და ჩეინი**.

ზოგიერთი სახეობის მაიმუნის მიერ გამოცემული ბგერათა კომპლექსები ადამიანის მეტყველებას საკმაოდ უახლოვდება. დოქტორი **ცუბერბულერი** წერს, რომ კოტ დ'ივუარის ტყეებში მცხოვრები კემპბელის მაიმუნების შემახილები მნიშვნელობას იცვლის „სუფიქსის“ დამატებით, როგორც, მაგალითად, ინგლისურად მოლაპარაკე ადამიანი ზმნის აწმყოდან წარსულში გადასაყვანად ზმნის ფუძეს –*ed* დაბოლოებას ამატებს. როცა კემპბელის მაიმუნები ჯიქს ხედავენ, ისინი გამოსცემენ საგანგაშო სიგნალს – „კრაკ“. თუ ამ

სიგნალს „უ“ ემატება, ის ზოგადად საშიშროების გამომხატველ სიგნალად იქცევა. კემპზელის მაიმუნებს ასევე შეუძლიათ, ორი სიგნალის შეერთებით ახალი მნიშვნელობის მქონე სიგნალი მიიღონ. მამრის სიგნალი „ბუმ-ბუმ“ ნიშნავს - „აქა ვარ“. როცა „ბუმ-ბუმს“ მოჰყვება „კრაკ-უ“, სიგნალი განგაშის შინაარსს იძენს, მაგალითად, „ვაი, ხე ვარდება“. ეს არის შიშის გამომხატველი შემახილი, და არა სხვა მაიმუნისათვის ინფორმაციის გადაცემის გამიზნული მცდელობა.

შიმპანზისებრ მაიმუნებს უფრო დიდი ტვინი აქვთ, ამდენად, მათგან მეტი სხვადასხვა სიგნალია მოსალოდნელი. მათ ადამიანის მეტყველებისათვის დამახასიათებელი ბევრი უნარი აქვთ, ესმით ბგერების თანამიმდევრობა და მისი ინტერპრეტაციაც შეუძლიათ. დოქტორი **ცუბერბულერი** აღნიშნავს, რომ შიმპანზეს იმ ბგერათა უმრავლესობის წარმოთქმა შეუძლია, რაც ადამიანს, მაგრამ ამას არ აკეთებს, რადგან ევოლუციისათვის არ სჭირდება - „შიმპანზეს ლაპარაკი არ აინტერესებს“. **სეიფარტი და ჩეინი** მიიჩნევენ, რომ ამის ერთ-ერთი მიზეზი შეიძლება ის იყოს, რომ მაიმუნებს „აზროვნების თეორია“ აკლიათ, ანუ იმის ცოდნა, რომ აზრები სხვებსაც აქვთ. **ბაბუინს** არ აინტერესებს, რა იციან სხვა ბაბუინებმა, შესაბამისად, არც ცოდნის გაზიარების სურვილი აქვს.

ჰარვარდის უნივერსიტეტის დოქტორი **მარკ ჰაუზერი** მიიჩნევს, რომ ენის განვითარებისთვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ნერვულ სისტემათა ურთიერთქმედებას. ადამიანის ტვინის ნაწილები ერთმანეთთან ურთიერთქმედებენ, ცხოველის ტვინის ნაწილები კი „თავის თავშია ჩაკეტილი“. „შიმპანზეებს ბევრი რამ აქვთ სათქმელი, მაგრამ ვერ ამბობენ“, - აღნიშნავს **ჰაუზერი**.

16. ტექსტის ძირითადი მიზანია,

- (ა) ახსნას ადამიანის ენის განვითარების თავისებურებანი მაიმუნების ენის შესწავლის საფუძველზე.
- (ბ) გამოკვეთოს მაიმუნების კომუნიკაციური უნარების თავისებურებანი ადამიანის კომუნიკაციურ უნარებთან შედარების ფონზე.
- (გ) ახსნას, რატომ არ შეუძლიათ მაიმუნებს მეტყველება.
- (დ) შეადაროს ერთმანეთს ადამიანისა და მაიმუნის კომუნიკაციური უნარები.
- (ე) კრიტიკულად განიხილოს მეცნიერთა მოსაზრებები მაიმუნების კომუნიკაციური უნარების შესახებ.

17. ტექსტის მიხედვით, ჩამოთვლილთაგან რომელია მართებული?

- (ა) ზოგიერთი სახეობის მაიმუნს აქვს უნარი, ორი სიგნალის შეერთებით მესამე, ახალი მნიშვნელობის მქონე სიგნალი გამოსცეს.
- (ბ) მეცნიერების მცდელობამ, შიმპანზეებისთვის ადამიანის ენა რაიმე ფორმით ესწავლებინათ, შედეგი ვერ გამოიღო.
- (გ) ვერვეტის მაიმუნები მტაცებლების აღმნიშვნელი სიგნალის ჩანაწერის მოსმენისას შეძახილის შესაბამისად არ რეაგირებდნენ.
- (დ) ბაბუინები ადამიანის მსგავსნი არიან როგორც ბგერათა თანამიმდევრობის აღქმით, ასევე მათი გამოცემის უნარით.
- (ე) ჟურნალისტმა რენსბერგერმა თავისი პირველი ინტერვიუ 1974 წელს აიღო.

18. სხვადასხვა სახეობის მაიმუნთა შესახებ გამოთქმულ მოსაზრებათაგან მცდარია:

- (ა) კემპზელის მაიმუნებს შეუძლიათ სიგნალზე დაბოლოების დამატებით მისი მნიშვნელობის შეცვლა.
- (ბ) ბაბუინებს „არ აინტერესებთ“ სხვა მაიმუნებისათვის ცოდნის გაზიარება.
- (გ) შიმპანზე იყენებს ყველა იმ ბგერას, რასაც ადამიანი.
- (დ) ვერვეტის მაიმუნები სხვადასხვა მტაცებლის აღსანიშნავად განგაშის სხვადასხვა სიგნალს იყენებენ.
- (ე) ბაბუინების „საზოგადოებაში“ თითოეული წევრის ადგილი განსაზღვრულია.

19. მეცნიერთა შესახებ გამოთქმულ მოსაზრებათაგან რომელია მართებული ტექსტის მიხედვით?

- (ა) ცუბერბულერმა აღმოაჩინა, რომ ყველა სახეობის მაიმუნი შეძახილის მნიშვნელობის შესაცვლელად მას „სუფიქსს“ ამატებს.
- (ბ) ჰაუზერის მოსაზრებით, შიმპანზე იმიტომ არ ლაპარაკობს, რომ ზოგადად მაიმუნებს „აზროვნების თეორია“ აკლიათ.
- (გ) ცუბერბულერსა და პენსილვანიის უნივერსიტეტის თანამშრომლებს ერთმანეთის საპირისპირო აზრი აქვთ იმის შესახებ, თუ რატომ არ შეუძლიათ მაიმუნებს ლაპარაკი.
- (დ) სეიფართმა და ჩეინიმ ვერვეტების შესწავლისას დადგინეს, რომ მათი საზოგადოება იერარქიულია.
- (ე) ჰაუზერი ადამიანისა და ცხოველის კომუნიკაციის განსხვავებულ უნარებს მათი ტვინის ნაწილების სხვადასხვაგვარი ფუნქციონირებით ხსნის.

20. მაიმუნების უნარების შესახებ გამოთქმულ მოსაზრებათაგან რომელი არ დასტურდება ტექსტში?

- (ა) ვერვეტის მაიმუნებს განგაშის სხვადასხვა სიგნალის ერთმანეთისაგან გარჩევა შეუძლიათ.
- (ბ) ზოგიერთ მაიმუნს, ევოლუციური განვითარების თვალსაზრისით, ლაპარაკის უნარი არ ესაჭიროება.
- (გ) მაიმუნების მიერ გამოცემული სიგნალები სხვა მაიმუნებისათვის ინფორმაციის გააზრებული გადაცემის მცდელობაა.
- (დ) ზოგიერთი სახეობის მაიმუნს ხმოვანებათა თანამიმდევრობის განსხვავების უნარი აქვს.
- (ე) შიმპანზეებს ადამიანის მეტყველებისათვის დამახასიათებელი ბევრი უნარი აქვთ, თუმცა ლაპარაკი არ შეუძლიათ.

21. ტექსტის მიხედვით, ჩამოთვლილთაგან რომელია მცდარი?

- (ა) მკვლევრები მაიმუნების კომუნიკაციური უნარების შესასწავლად ძირითადად სწავლებისა და დაკვირვების მეთოდებს იყენებენ.
- (ბ) ადამიანის ტვინის ნაწილების ურთიერთქმედება ენის განვითარების განმსაზღვრელი პირობაა.
- (გ) კემპბელის მაიმუნის შემახილი - „ბუმ-ბუმ, კრაკ-უ“ - ადამიანის სიტყვების – „ვაი, ხე ვარდება“ – ტოლფარდი არ არის.
- (დ) მეცნიერთა ნაწილი მიიჩნევს, რომ მაიმუნებს შეუძლიათ „წინადადებებით აზროვნება“, მაგრამ არ აქვთ „წინადადებებით მეტყველების“ უნარი.
- (ე) ჯიქის, გველის ან არწივის აღმნიშვნელ სიგნალებს მაიმუნებისთვის იგივე მნიშვნელობა აქვს, რაც ამ სიტყვებს – ადამიანისათვის.

22. ტექსტის ბოლო აბზაცში

- (ა) მოცემულია დასკვნა ტექსტში განხილული საკითხების შესახებ.
- (ბ) შეჯამებულია ტექსტში წარმოდგენილი თეორიული მოსაზრებები.
- (გ) მოცემულია ტექსტში წარმოდგენილი მოსაზრებების საპირისპირო შეხედულება.
- (დ) წარმოდგენილია ტექსტში დასმული საკითხის განსხვავებული ხედვა.
- (ე) წარმოდგენილია ტექსტში მოცემული თეორიების კრიტიკა.

23. რომელი დასკვნა არ გამომდინარეობს ტექსტიდან?

- (ა) მაიმუნების კომუნიკაციის შესწავლა ბუნებრივ გარემოში უფრო ეფექტიანია, ვიდრე მათთვის ჟესტების ენის სწავლება.
- (ბ) ადამიანისა და მაიმუნების ტვინი სხვადასხვაგვარად ფუნქციონირებს.
- (გ) მაიმუნებს არ აქვთ ცოდნა იმის შესახებ, რომ „აზრები“ სხვა მაიმუნებსაც აქვთ.
- (დ) მეცნიერები შეთანხმდნენ იმის თაობაზე, რომ მაიმუნებს აქვთ „ლაპარაკის სურვილი“, მაგრამ არ აქვთ შესაბამისი უნარები.
- (ე) სავარაუდოდ, შიმპანზეებს, სხვა მაიმუნებისაგან განსხვავებით, უფრო მრავალფეროვანი სიგნალების გამოცემა შეუძლიათ.